

SUUN ALUEEN NÄYTTEEN HISTOLOGINEN TUTKIMUS Ts-PADSuu, 57504

- Tiedustelut:** Tekniset ohjeet: Patologian laboratorio, näytteiden vastaanotto puh. 044-7113482. Vastaukset puh. (017 1) 73483. Vastaus on luettavissa Ariel Desktop PAT-lehdeltä tai QPAWEB-järjestelmissä (Ariel-palkin Omat valikosta) heti kun patologi on sen kuitannut. Myös kesken olevan näytteen käsittelyvaihe selviää QPAWEB-järjestelmästä.
- Yhteyshenkilöt:** Suupatologi Mirja Puranen (puh. 044-7174031, mirja.puranen@kuh.fi) ja klinikaylilääkäri Vesa Kärjä (puh. 044-7113471, vesa.karja@kuh.fi)
- Indikaatio:** Suun, leukojen ja sylkirauhasten alueelta otettujen kudoksenäytteiden histopatologinen diagnostiikka.
- Lähet:** Sähköinen lähete (Weblab/ Multilab, OHJE-2013-02859)
- Esitietoja tallennettaessa on syytä muistaa, että ne tallentuvat sellaisinaan lopulliseen lausuntoon. Kun näyte on kirjattu Weblab järjestelmään, tulostetaan ja liimataan näyteastioihin ja purkkeihin viivakoodilliset tunnistetietotarrat.
- Varajärjestelmänä käytetään PAT-merkinnällä varustettua lomaketta (KUDOS/SOLUNÄYTTEEN LÄHETE, KYS 85014-2). Koska lähetetiedot siirretään tietojärjestelmään, merkintöjen tulee olla selkeitä, mielellään koneella kirjoitettuja. Näytepurkkeihin tunnistetarrat kirjoitetaan poikkeustilanteessa käsin ja niihin kirjoitetaan potilaan nimi ja henkilötunnus, osasto ja näytteenottopäivä.
- Lähetteestä tulee ilmetä miksi näyte on otettu, mitä kudosta se on, tarkka anatominen ottokohta ja mitä siitä erityisesti halutaan tietää. Näin ollen selostetaan keskeiset anamneesi, status- ja laboratoriohavainnot, edeltänyt hoito, kliininen löydös ja erotusdiagnostinen ongelma. Lähetetekstissä on syytä huomioida myös se, että läheteteksti ja vastaus muodostavat yhtenäisen potilasasiakirjan.
- Mahdollisen tartuntavaaran syy ilmoitetaan läheteessä ja purkki merkitään veritartuntavaara kolmiolla
- Näyteastia:** Formaliinia sisältävä tiiviskantinen näyteastia (Tarra: Kudoksenäyte, 10% formaliini). Formaliinin tilavuuden on oltava kymmenkertainen näytepalaan verrattuna. Näyteastioita voi noutaa patologian laboratorion näytteiden vastaanotosta.
- Näyte:** Edustavalta alueelta. Kiilabiopsiat limakalvolta on hyvä suoristaa paperille ennen formaliiniin laittoa oikean orientaation säilyttämiseksi. Näyte on asetettava fiksatiiviin viivyttämättä. Eri anatomisista kohdista otetut näytteet on eriteltävä omiin purkkeihinsa. Purkit numeroidaan ja numerotunnistein alueet kirjataan lähetetekstiin. Jokaiseen näyteastiaan liimataan viivakoodilliset tunnistetarrat, jotka tulostetaan, kun näyte on kirjattu Weblab järjestelmään. Häiriötilanteessa merkitään potilaan nimi, syntymä aika ja sosiaaliturvatunnus jokaisen näytepurkin kylkeen ja niiden on täsmättävä läheteeseen.
- Näytteen säilytys ja kuljetus:** Formaliinifiksoidut näytteet huoneenlämmössä ja toimitus patologian laboratorion näytteiden vastaanottoon. Tuorenäytteet toimitetaan välittömästi patologian näytteiden vastaanottoon (virka-aika ma-pe klo 8-15).

KYSin ulkopuolelta tulevat näytteet lähetetään osoitteeseen:

Kuopion yliopistollinen sairaala
Kliininen patologian yksikkö C4500
Rak. 1B, 3. krs
PL100, 70029 KYS

- Menetelmä:** Laboratoriohoitaja käynnistää pienet kudospalat. Näytteistä valmistetaan parafiinileikkeet valomikroskopialla varten. Kudosteiden värjäysvalikoimaan kuuluu perusvärjäys (hematoksyliini-eosiini), suun limakalvonäytteistä rutiinisti PAS-värjäys sekä lisäksi tapauskohtaisesti kulloiseenkin diagnostiikkaan tarvittavin kokonaisuuksin erikoisvärjäyksiä ja erikoistutkimuksia (immunohistokemia, molekyylipatologia). Menetelmät on akkreditoitu (FINAS, SFS-EN ISO 15189:2013).
- Tulkinta:** Patologian erikoislääkäri, suupatologi tai vastuuhenkilön valtuuttama erikoistuva lääkäri antaa mikroskooppitutkimuksen perusteella lausunnon, johon kuuluu patologisanatomisen diagnoosi (PAD) sekä deskriptio tekstiosana. Tuloksesta otetaan kantaa näytteen histologisiin muutoksiin, muutosten neoplastisiin, tulehduksellisiin tai degeneratiivisiin prosesseihin, jotka nähdään näytteeksi otetulla alueella. Myös läheteessä esitettyihin kysymyksiin vastataan. Osa tutkimuksen lausunnoista voidaan tehdä alihankintalaboratoriossa.
- Virhelähteet:** Luotettavan tuloksen edellytyksenä ovat hyvät, kattavat lähetetiedot sekä edustava, oikealla tavalla käsitelty ja lähetetty näyte. Oleellista on välittää näytteen makroskooppisen sijainnin paikantamisen kannalta oleelliset tiedot. Kudoksen fiksaation häiriöt (viive fiksaation aloituksessa, liian pieni fiksatiivimäärä tai liian paksu kudospala) johtavat herkästi ongelmiin etenkin immunohistokemiallisissa värjäyksissä. Luukudoksen pehmennykseen käytettävä dekalsifikaatio saattaa heikentää morfologiaa, se myös heikentää erikoistutkimusten käyttömahdollisuuksia. Tämän vuoksi pyritään EDTA pehmennykseen aina kun se on kudospalalle kannalta riittävä.
- Teksti:** ma-pe
- Tulos valmiina:** Näytteen saapumisesta lausunnon valmistumiseen kuluu aina vähintään 3 työpäivää, keskimäärin kuitenkin 4 - 7 päivää. Jos näyte on iso ja vaatii pitkän fiksaation, tarvitaan kovakudoksen pehmennystä tai tehdään erikoisvärjäyksiä, valmistumisaika voi olla huomattavasti pitempi. Kaikista näytteistä pyritään antamaan ainakin alustava lausunto 10 päivän kuluessa.
- Erityistapauksissa voi pyytää kiireellistä tutkimusta, jolloin näyte valmistuu 2 työpäivässä. Pyyntö on harkittava tarkoin, sillä kiireellinen näyte aiheuttaa lisätyötä ja voi viivästyttää muiden näytteiden käsittelyä. Kiireellisenä pyydetyn kookkaan näytteen valmistumisaikatauluun vaikuttaa myös hyvään fiksaatioon vaadittava aika, että lisätutkimukset olisivat jatkossa mahdollisia.
- Laatija, pvä:** Mirja Puranen, Satu Remes, 24.8.2020
- Hyväksyjä, pvä:** Vesa Kärjä, 31.8.2020
- Päivitetty, pvä:** Vesa Kärjä, Satu Remes, 25.7.2022